



ΓΡΑΦΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΙΔΗΣ

Στη ρωσική εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας στο Βεβέ της Ελβετίας δεν έλειπαν, ως τα μέσα του 1970, αφορμές για μνημόσυνα στη μνήμη της οικογένειας των Ρομανόφ: γιορτές αγίων, επέτειοι νίκης, γεννήσεις, γάμοι, καλές και κακές στιγμές γραμμένες στο ημερολόγιο γλιτώνων από τη λήθη. Υπέργηροι παρασημοφορημένοι στρατηγοί του τσαρικού στρατού συνοδευόμενοι από υπερήφανες συζύγους, γιους και εγγόνια, ευπαρουσίαστοι μεσόκοποι απόγονοι μελών της αυτοκρατορικής Αυλής και της αριστοκρατίας, μέλη του υπηρετικού προσωπικού εξεχόντων μελών της πολιτικής και οικονομίας της χαμένης πατρίδας έψελναν ευλαβικά και δάκρυζαν στο άκουσμα των δεήσεων για την ανάπαυση της ψυχής του τσάρου Νικόλαου Β', της τσαρίνας και των παιδιών τους. Μετά από τέτοια σεμνή τελετή, οι πιστοί επισκέπτονταν το μικρό νεκροταφείο πίσω από την εκκλησία και κατέθεταν λουλούδια στους τάφους επιφανών κατά τη γνώμη τους Ρώσων που είχαν αφήσει την τελευταία πνοή τους σε ξένο τόπο.

Ήταν ακόμα τα χρόνια όπου οι φίμες δεν έλεγαν να καταλαγιάσουν. Το εκκλησίασμα υποστήριζε πως η Αναστασία, κόρη του τελευταίου τσάρου, δεν είχε εκτελεστεί από τους μπολσεβίκους, πως ο αφοσιωμένος γιατρός της τσαρικής οικογένειας Γεβγκένι Μπότκιν είχε πάρει τη θέση του τσάρου μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα, πως οι προετοιμασίες για την παλινόρθωση της μοναρχίας βρίσκονταν σε καλό σημείο. Δεν ήταν εύκολο να ελεγχθούν οι φήμες: λογοτέχνες, ερευνητές, ψυχολόγοι και αστρολόγοι, επώνυμοι και ανώνυμοι μυστικοί πράκτορες διατυμπάνιζαν «αποκαλυπτικές» βεβαιότητες και συναφή «μυστήρια», τα οποία έβρισκαν προβολή στον Τύπο, στον κινηματογράφο, στην τηλεόραση. Η ιστορία δεν προλάβαινε να ξεκαθαρίσει τα πράγματα: η πρόσβαση σε αρχεία της Σοβιετικής Ένωσης ήταν αδύνατη, η διατήρηση του θορύβου αποτελούσε μέρος της προπαγάνδας του «ελεύθερου κόσμου», τα κόμματα της Δεξιάς και της Αριστεράς είχαν ένα θέμα που φούντωνε για ψύλλου πίδαγμα.

Μέρα προς μέρα

Εκατό χρόνια μετά την παραίτηση του Νικόλαου Β' από τον θρόνο, τη σύντομη μεταβατική περίοδο ως την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917, τη συστηματική διάλυση της ευρύτερης οικογένειας των Ρομανόφ, την απομόνωση και τον θάνατο της τσαρικής οικογένειας στο Εκατερίνμπουργκ στο κελάρι της οικίας του καταδικωμένου «αστού» Νικολάι Ιπατιέφ τον Ιούλιο του 1918, έρχεται ο βρετανός ιστορικός Ρόμπερτ Σέρβις (1947) και βάζει νωπή σφραγίδα σε ένα ιστορικό στίγμα, του οποίου οι επιπτώσεις δεν έχουν πάψει πολιτικά και κοινωνικά.

Η απαρίθμηση των γεγονότων είναι γνωστή, όπως γνωστό είναι ότι ο Νικόλαος Β' ήταν κοντός, έδειχνε όμως μεγαλοπρεπής στις επίσημες ολόσωμες φωτογραφίες, κοντός



Ο τσάρος Νικόλαος Β' (κέντρο) και μέλη της οικογένειάς του με κοζάκους αξιωματικούς το 1916

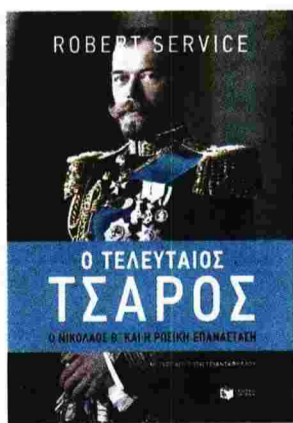
Ρόμπερτ Σέρβις

Το χρονικό της πτώσης του Νικολάου Β'

Η καταγραφή των δραματικών ημερών από την παραίτηση ως την εκτέλεση του τελευταίου Ρομανόφ

ήταν και ο Λένιν, που είναι πανύψηλος στα αγάλματα που του έχουν αφιερωθεί. Η γενιά των νέων Ρώσων αγνοεί το όνομα του ενός και του άλλου, αναρωτιέται αν αυτοί οι δύο συνυπήρξαν και το ερώτημα αν ο Λένιν έδωσε ή δεν έδωσε την άδειά του για την εξολόθρευση της τσαρικής οικογένειας, διατηρεί την αχρείαστη απορία αν η κότα έκανε το αυγό ή το αυγό την κότα.

Αν λοιπόν το βιβλίο του Ρόμπερτ Σέρβις έχει ενδιαφέρον, αν κρατάει τον αναγνώστη σε εγρήγορση, λες και οι Ρομανόφ δεν πρόκειται να εκτελεστούν, τούτο οφείλεται σε περιγραφές μέρα προς μέρα και ώρα προς ώρα κάθε είδους συμβάντων άμεσης και έμμεσης σχέσης με εκείνη την επισφαλή περίοδο μεταξύ της Επανάστασης του Φεβρουαρίου του 1917 και τον Ιούλιο του 1918: η Ρωσία, χαλασμένος κρίκος της συμμαχίας Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας στον Α' Παγκόσμιο



Ρόμπερτ Σέρβις Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΣΑΡΟΣ

Μτφ. Σώτη Τριανταφύλλου Εκδ. Πατάκη Τιμή: 24 ευρώ

Πόλεμο, έχει κουραστεί στις μάχες κατά της Γερμανίας και της Δυαδικής Μοναρχίας (Αυστρία - Ουγγαρία). Τα στρατεύματά της είναι καταπονημένα και αντιδρούν, οι βιομηχανικοί εργάτες διαδηλώνουν και σκοτώνονται, η πολιτική αντιμετώπιση των κοινωνικών απαιτήσεων σκοντάφτει μεταξύ απολυταρχικών απόψεων, σωρείας σοσιαλιστικών, δημοκρατικών, φωτισμένων και φανατικών μειονοτήτων, τα σοβιέτ αντιμετωπίζουν το δίλημμα αν πρέπει εδώ και τώρα να προχωρήσουν σε επανάσταση ή να περιμένουν την άφιξη του Λένιν από τη Ζυρίχη στο Πέτρογκραντ, ο τσάρος και οι σύμβουλοί του πελαγοδρομούν μεταξύ αντίδρασης και ρεαλισμού.

Slow motion

Ο Ρόμπερτ Σέρβις, με ιστορική τεχνική «βραδείας κίνησης» (το κινηματογραφικό slow motion) αφήνει τον αναγνώστη να διακρίνει και να

αξιολογήσει τον τελευταίο τσάρο ξεπερασμένο από διαρκώς μεταβαλλόμενες καταστάσεις εντός και εκτός της χώρας του, πατριώτη μέχρι μυελού των οστέων, που επιμένει στις απολυταρχικές αρχές του – δεν γνωρίζει κάτι άλλο – αποδέχεται μετά από αμφιταλαντεύσεις αβίαστες και πρόχειρες συμβουλές, επιτρέπει τη δημιουργία ενός κοινοβουλίου (Δούμα) το οποίο χειραγωγεί, προβαίνει σε αλλαγές στις οποίες δεν πιστεύει και αφήνει να χαθούν, γράφει λίγες αράδες άγνοιας στο ημερολόγιό του για την Οκτωβριανή Επανάσταση, ένα πρόσωπο μάλλον παρά μια προσωπικότητα. Ένα πρόσωπο που υποφέρει ακατάπαυστα και βασανιστικά για τον άρρωστο και κάθε λίγο ετοιμοθάνατο νεαρό γιο του Αλέξιο, τον τσάρεβιτς. Μια μορφή που πλάθεται και παραμορφώνεται στα χέρια της τσαρίνας και του επιβλητικού Ρασπούτιν, ένα είδωλο εξου-





σίας, που δεν είναι άλλο από σκιά.

Το δράμα εξελίσσεται σε τρεις φάσεις: ο Νικόλαος Β' παραιτείται, μετακομίζει στο αυτοκρατορικό μέγαρο του Τσάρσκαγιε Σελό, περιστοιχίζεται από τους ανθρώπους του, βγαίνει στον δρόμο για περιπάτους, οι μάγειροι ετοιμάζουν εξαιρετικά φαγητά, η οικογένεια διασκεδάζει στον κήπο, ο τσάρος κόβει ξύλα μαζί με τον τσάρεβιτς, ενώ γίνονται συνεννοήσεις για την εξορία του στην Αγγλία, η οποία αρνείται τέτοια λύση (ο βασιλιάς της Αγγλίας είναι εξάδελφός του), η κυβέρνηση και η κοινωνία δεν ξέρουν τι να κάνουν με αυτό που έχουν στα χέρια τους. Η δεύτερη φάση είναι η μεταφορά των Ρομανόφ στο μακρινό Ταμπόλσκ, η εγκατάστασή τους στο «Σπίτι της Ελευθερίας», όπου επιτηρούνται από έναν «πληρεξούσιο», φυλάσσονται από στρατιωτική φρουρά, η οποία επιδεικνύει θράσος, εξευτελίζει κατά συρροή, συμπαρασύροντας έναν όχλο που ζητάει την τιμωρία του «αιματορομφηχτή» τσάρου, την ίδια στιγμή που εμφανίζονται αφελείς συνωμοσίες απόδρασης. Η τελική φάση είναι η μεταφορά του τσάρου, της τσαρίνας, του τσάρεβιτς και μιας κόρης στο Εκατερίνεμπουργκ, οι αργόσυρτες διαπραγματεύσεις για τη μετάβαση στο ίδιο μέρος των άλλων θυγατέρων, η διαμάχη μεταξύ των σοβιέτ των Ουραλίων, του Εκατερίνεμπουργκ και της Μόσχας για δίκη ή για θάνατο του τσάρου ή όλης της οικογένειας, η απόφαση της εκτέλεσης. Πρόκειται για τραγωδία που σου σφίγγει το στομάχι. Ευτυχώς, ο Ρόμπερτ Σέρβις δεν καθιστά τον Νικόλαο Β' συμπαθή. Ευτυχώς, δεν καταδικάζει τους μπολσεβίκους. Περιγράφει ένα βαρύ χαστούκι στο μούτρο της Ιστορίας.